

ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

УДК 339.01. – 044.922

JEL Classification : B 49

ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО ГЛОБАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В ТЕОРІЇ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

Давидов Д.С., к.е.н.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Анотація. Стаття присвячена аналізу основних підходів дослідження сучасних трансформацій глобального господарства за допомогою теорії постіндустріального суспільства. Метою роботи є обґрунтування головних методологічних положень постіндустріальної теорії, які дають змогу висвітлити ключові тенденції сучасного розвитку. Показані основні підходи до розуміння постіндустріального суспільства, як нового етапу господарського розвитку та їх відмінність. В роботі розкриті різні точки зору щодо розуміння сутності поняття постіндустріального господарства в залежності від різних критеріїв. Висвітлені ключові риси сучасного етапу розвитку глобального господарства. Основну увагу приділено формуванню суспільству знань та особливій ролі мережевих структур. Показана тенденція збільшення долі послуг в структурі зайнятості у передових економіках в світі. Проаналізована тенденція становлення творчості, як нового домінуючого виду діяльності, який прийшов на зміну праці у вузькому розумінні. Вказано, що однією з головних тенденцій сучасного розвитку є формування перших основ постеконічного суспільства, яке принципово відрізняється від домінуючою раніше господарської системи. На етапі становлення постеконічного суспільства на перше місце виходять не зовнішні, вузько економічні, а внутрішні чинники господарського розвитку, пов'язані з духовним виробництвом і ціннісною складовою. У підсумку роботи показані три основних положення (масштаб дослідження, методологічна обмеженість, недостатня кореляція з досягненнями постнекласичного знання), які не дають змогу постіндустріальній теорії цілісно і всебічно розглянути сучасні трансформації та протиріччя. Результати роботи можуть бути застосовані для вдосконалення методології дослідження сучасних тенденцій і протиріч глобального господарства з метою виявлення нових можливостей підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Ключові слова: господарські трансформації, теорія постіндустріального суспільства, тенденції розвитку, економіка знань, мережеві структури

TRANSFORMATION OF MODERN GLOBAL ECONOMY IN THEORY POSTINDUSTRIAL SOCIETY

D. Davydov, PhD in Economics

Vasyl Karazin Kharkiv National University

Summary. The article is devoted to analysis of main research approaches modern global economy transformations using the theory of postindustrial society. The objective is to study the main methodological provisions of postindustrial theories which allow to highlight key trends of modern development. Main approaches to understanding a postindustrial society, as a new stage of economic development and their differences is shown. The work reveals a different perspective on understanding the essence of the concept of of postindustrial economy based on different criteria. Highlights key features of the current stage of development of the global economy. Special attention is paid to the formation of knowledge society and the special role of network structures. The tendency to increase the share of services in the structure of employment in advanced economies in the world is shown. Tendencies of creativity, as the new dominant activity, which has replaced labor in the narrow sense are analyzed. Indicated that one of the main trends of modern development is the formation of the first foundations posteconomy society that is fundamentally different from previously dominant economic system. At the stage of posteconomy society come first not external, narrow economic, but internal factors of economic development associated with the production and value spiritual component. As a result, the work shows the three main provisions (scale study, methodological limitations, lack of correlation with the achievements Postnonclassical knowledge) that do not allow post-industrial theories holistically and comprehensively consider the modern transformation and contradiction. The main results can be applied to improve the methodology of the study of current trends and contradictions of the global economy in order to identify new opportunities to improve the competitiveness of the national economy.

Keywords: economic transformation, theory of of postindustrial society, trends, knowledge economy, network structures

Постановка проблеми. В останні кілька десятиліть робляться численні спроби осмислити господарські трансформації на глобальному рівні, що веде до появи нових теорій і концепцій. Однією з найпоширеніших у сучасному світі є теорія постіндустріального суспільства, методологічні основи якої були закладені ще в 50-ті - 90-і роки ХХ століття.

Концепція постіндустріального суспільства не має тієї монолітної цілісності і єдиного логічного каркасу. Вона являє собою скоріше збірне поняття, що з'явилося в результаті аналізу різних аспектів сучасного суспільства. Внаслідок цього ми спостерігаємо величезну кількість різноманітних пояснень суті сучасних трансформацій, а також нового стану цивілізації. Одні дослідники в рамках даного напрямку намагаються визначити основні характеристики нового суспільства, що формується, через протиставлення його всьому попередньому розвитку, використовуючи для цього префікс «пост-». Наприклад, новий етап називають постіндустріальним, постекономічним, постринковим або посткапіталістичним.

Інші вчені намагаються представити нове суспільство через один із його найважливіших принципів, який вони вважають центральним. Ґрунтуючись на цій точці зору, можна представити новий стан цивілізації як інформаційне суспільство, суспільство знань і т. д.

Не існує єдиного визначення, що ж таке постіндустріальне суспільство. Типовим є визначення, яке стверджує, що це суспільство, «в економіці якого в результаті науково-технічної революції та істотного зростання доходів населення змістився пріоритет – від переважного виробництва товарів до виробництва послуг, а домінуючим виробничим ресурсом стали інформація і знання» [1, с. 97].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тим часом можливо виділити загальні методологічні підстави, властиві більшості досліджень в рамках цього напрямку:

По-перше, прихильники теорії постіндустріального суспільства, «ґрунтуються на матеріалістичному підході до дослідження суспільних явищ» [2, с. 219]. Особливо яскраво це виявляється у тому, що у більшості досліджень в рамках даної концепції простежується технологічний детермінізм у розумінні розвитку глобального господарства. Саме технологічні зміни представляються стрижневим елементом соціального прогресу. Тому і суть сучасних трансформацій вони бачать в розрізі технологічної революції, пов'язаної зі зміною, перш за все, в засобах зберігання та отримання інформації. Потрібно ясно усвідомлювати, що «передумовою становлення постіндустріальної економіки є технологічний прогрес» [3, с. 61], але тільки передумовою, а не ключовою характеристикою. Звичайно, якщо розглядати ідеї постіндустріальної концепції в більш широкому контексті, можна побачити, що вона «не обмежується технологічним детермінізмом» [4, с. 40], проте його вплив досить сильний.

По-друге, основні дослідники постіндустріального суспільства ділять суспільний розвиток на три величезні періоди. У Д. Белла це доіндустріальне, індустріальне і постіндустріальне суспільство. Е. Тоффлер, в свою чергу, виділяє суспільство «першої», «другої» та «третьої» хвилі. Можна відзначити і прихильників спорідненої постмодерністської концепції, які також поділяють суспільний розвиток на три періоди – премодерн, модерн і постмодерн, але вже на підставі деякого зрізу культурної складової. При цьому акцентується увага на перехідному етапі, кризі сучасної людської культури (чим, по суті, і є постмодерн), але не здійснюється аналіз перспектив і головних рис цивілізації, що формується. Існує і багато інших подібних класифікацій у рамках постіндустріальної концепції.

Д. Белл здійснює свій поділ етапів існування глобального господарства на підставі чотирьох головних критеріях: «за переважаючими ресурсами, методом виробничої діяльності, організацією технології і характером побудови відносин людини і природи» [5, с. 198]. У свою чергу Е. Тоффлер виділяє періоди господарського розвитку на підставі «домінуючих джерел енергії, ресурсів, характеру трудової діяльності, ролі інформації та політичної системи».

Іншими словами, нове, постіндустріальне суспільство протиставляється аграрному (доіндустріальному) і індустріальному за кількома ключовими позиціями: «основним виробничим ресурсом, яким виступає інформація, тоді як в доіндустріальному та індустріальному суспільстві такими є, відповідно, сировина і енергія; характером виробничої діяльності, який кваліфікується як обробка на противагу видобутку й виготовленню; і технологією, так званою наукоємною, в той час як перші дві стадії характеризувалися трудомісткістю і капіталомісткістю технологіями. В результаті виникає знамените формулювання про три суспільства, перше з яких є взаємодією з природою, друге – взаємодією з перетвореною людиною природою, а постіндустріальне суспільство виступає в такому разі як взаємодія між людьми» [6, с. 30].

По-третє, не існує єдиної думки щодо того, який саме господарський етап народжується в результаті сучасних трансформацій. Наприклад, багато представників, в

тому числі родоначальники постіндустріальної концепції, вважають, що постіндустріальним можна назвати суспільство, де в економіці пріоритетним стає не виробництво матеріальних продуктів, а домінування послуг, де теоретичне знання, а також освіченість населення є основою впровадження нововведень і підвищення якості життя. Одночасно дане суспільство можна визначити як цивілізацію, де центральну роль відіграють знання, які, до того ж, є новим панівним і «найдемократичнішим джерелом влади» [7, с. 9] у порівнянні з силою і багатством.

Водночас стверджується, що, незважаючи на всі принципові відмінності постіндустріального суспільства від усіх попередніх етапів, елементи індустріальної та доіндустріальної систем, як і саме матеріальне виробництво, не зникають, а продовжують існувати. Просто створюється новий актуальний вимір господарської системи. «Постіндустріальне суспільство не може замінити індустріальне, і навіть аграрне... воно тільки додає до них новий вимір» [5, с. 198].

Багато дослідників виділяють більш конкретні базові риси нового етапу розвитку глобального господарства. Наприклад, на думку Д. Белла, М. Кастельса та В. Іноземцева ними є:

- I) центральна роль теоретичного знання;
- II) створення нової інтелектуальної технології;
- III) зростання класу носіїв знання.

Як ми бачимо, три перші риси, виділені Д. Беллом, найбезпосереднішим чином пов'язані з пріоритетом розвитку науки і знання, результатом чого стають технологічні зміни. У зв'язку з тим, що основним фактором виробництва, навіть у вузькому, економічному сенсі, стає не праця, земля або капітал, а знання, сучасну економіку можна назвати економікою знань, а суспільство – суспільством знань. Це положення підтверджує і Е. Тоффлер: «Традиційні фактори виробництва – земля, праця, сировина і капітал – стають менш значимими» [7, с. 287]. Знання до того ж мають кардинальні відмінності від традиційних факторів виробництва, тому що вони за своєю природою суб'єктивні (що також дає можливість говорити про актуалізацію суб'єктивної методології). «Інформація не може бути застосована, не будучи усвідомлена; таким чином, щоб вступити в процес виробництва, вона повинна втратити свою об'єктивну форму і прийняти форму суб'єктивну, перетворитися з інформації на знання. Таким чином, основний фактор сучасного виробництва, на відміну від колишніх соціальних форм, виявляється невіддільним від його суб'єкта» [8, с. 147].

Хоча існує думка, що «нинішнє суспільство ще передчасно розглядати як «суспільство знань», зараз ми можемо говорити лише про створення економічної системи заснованої на знаннях» [9, с. 71]. Однак ми вважаємо, що не тільки економічна, а й уся сучасна глобальна господарча система в широкому сенсі слова, включаючи навіть час дозвілля, ґрунтується на виробленні та передачі знання та інформації. Це положення дає підставу вважати адекватним визначення «суспільства знань» як однієї з граней сучасної цивілізації.

Невирішені складові загальної проблеми. Важливо зазначити, що знання вже не підкоряються закону вартості, в класичному сенсі слова, тобто їх виробництво і використання виходить за вузькі рамки ринкових відносин. У той же час, хоча у перехідний період до постіндустріального суспільства сфера ринкових відносин поширюється і на знання, очевидно, що це тимчасове явище.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття різних точок зору щодо розуміння сутності поняття постіндустріального господарства в залежності від різних критеріїв та висвітлення ключових рис сучасного етапу розвитку глобального господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Центральну роль знання підтверджує й те, що технологічний та економічний розвиток багато в чому стають безпосередньо взаємопов'язаними з успіхами наукового, теоретичного і практичного знання. У сучасному суспільстві технологія та інтелектуальні досягнення являють собою нерозривну єдність.

Одночасно відбуваються зміни в класовій структурі суспільства. Формується прошарок висококваліфікованих робітників-професіоналів. Саме вони стають панівним класом у постіндустріальному суспільстві. Цей клас кардинально відрізняється від пролетаріату розвиненої індустріальної системи. Рівень і тривалість життя, освіченість і багато інших чинників його набагато вище. Однак це не означає зникнення відчуження і суперечностей. Просто вони переходять у зовсім іншу площину. Наприклад, те, що в сучасному суспільстві експлуатація здійснюється не стільки в трудовому процесі, скільки за допомогою технологій маніпуляції свідомістю у вільний час, підтверджує цю тезу.

Багато дослідників виділяють ще одну характеристику сучасного господарства, називаючи його суспільством мережевих структур. Як стверджує М. Кастельс, «в умовах інформаційної ери історична тенденція веде до того, що домінуючі функції і процеси

все більше виявляються організованими за принципом мереж... поширення «мережевої» логіки значною мірою позначається на ході і результатах процесів, пов'язаних із виробництвом, повсякденним життям, культурою та владою» [10, с. 469]. Більшість елементів господарського життя в різних сферах будується за мережевим принципом, що є результатом інформаційної, технологічної революції. Практично вся господарська система уявляється глобальною, взаємопов'язаною мережею, де кожен суб'єкт господарювання незалежно від свого бажання включений в неї, а іноді і сам є мережею меншого масштабу (наприклад, транснаціональна корпорація).

З появою мережевих структур капіталістична система перейшла на більш високу, а краще сказати вищу стадію свого функціонування. Ринкові відносини за допомогою мережі перетворилися на всесвітньо-панівний тип взаємозв'язку. Капітал став глобальним, здійснюючи своє функціонування за допомогою мережі фінансових потоків. «Капітал прагне піти у свій гіперпростір, де він має можливість безперешкодного обігу» [10, с. 477]. Як стверджує Ю. М. Осипов, це призводить до появи фінансоміки, яка являє собою «вищу, на сьогоднішній день, форму буття економіки» [11, с. 400]. Іншими словами, «фінансова складова знайшла якусь особливу роль в житті економічного господарства, таку, якої раніше не було» [11, с. 401]. Фінансова сфера, яка раніше була всього лише другорядною, тепер відіграє вирішальну роль, навіть у порівнянні з реальною економікою. Дійшло до того, що рухи фінансового капіталу стали визначати бізнес-цикли і напрям соціально-економічного розвитку. Тому панування мережевих структур і поява фінансоміки являють собою дві важливі, взаємопов'язані і взаємозалежні складові сучасної глобальної, господарської трансформації.

Водночас незважаючи на те, що мережа, на перший погляд, видається повністю незалежною, в ній існує ще один рівень, що визначає засади та напрями функціонування. Це своєрідна, часто невидима, мережева влада, доступна лише обраним, яка дозволяє, наприклад, у глобальній фінансовій системі здійснювати прямий перерозподіл капіталу (можна назвати це більш витонченим видом експлуатації) у своїх інтересах. Подібним чином використовуються у власних цілях ресурси сучасного суспільства – інформація та знання. Але оскільки в людській свідомості панує світогляд, заснований на логіці і цінностях індустріально-капіталістичної системи, будь-які нові технологічні та соціальні форми стають лише способом розвитку тих же самих конструкцій, орієнтованих лише на зовнішній економічний розвиток.

Як нам видається, більш важливими є внутрішні трансформації глобального господарства, в тому числі актуалізація ціннісно-раціональної дії. Тільки за допомогою внутрішніх змін можливе перетворення мережевих структур та інших сучасних новацій зі способу експлуатації на засіб підвищення добробуту кожної людини в масштабах глобального господарства. Потрібно враховувати, що мережева організація, за її правильне використання, забезпечує більшу автономію і свободу діяльності, тобто є передумовою творчої активності. Тому ці процеси виявляються як протиріччя між істинно культурними цінностями, що лежать в основі нового етапу глобального господарства і логікою розвитку капіталу.

Перехід від виробництва продуктів, які мають матеріально-речовий вираз до виробництва послуг. Це виявляється в тому, що більшість населення західних країн, з середини ХХ сторіччя, включено у виробництво послуг. Наприклад, в 2007 році, частка людей зайнятих в сфері послуг в США, складає 77,6% (для порівняння, в промисловості – 21%, в сільському господарстві, близько – 1,4%), у Великобританії – 76%, в Німеччині – 68%, Франції – 73%, Японії – 67%, в Росії – 62% від усього зайнятого населення [12]. Приблизно така ж частка послуг спостерігається і в структурі виробництва доданої вартості у ВВП (в середньому в світі це частка становить близько 70%). Таким чином, домінуючими стають не видобувна і обробна промисловість, а третинний сектор. До нього можна віднести: торгівлю, фінанси, розвага, транспорт, управління, і, що найважливіше, освіту, науку та охорону здоров'я.

Зміни в характері праці. «Якщо прототип нового суспільства не може бути знайдений в певному типі праці, центральним пунктом стає характер нових відносин, що виявляються у взаємодії або спілкуванні, в діалозі особистостей... Той факт, що люди (в суспільному виробництві) сьогодні спілкуються з іншими людьми, а не взаємодіють з машинами, є фундаментальною характеристикою праці в постіндустріальному суспільстві» [13, с. 220]. Між тим важливішим є, не стільки нові відносини, скільки кардинально інша суть діяльності в масштабах глобального господарства, що приходить на зміну традиційній трудовій активності.

У зв'язку з цим, уявляється вкрай цікавим і адекватним сучасним глобальним змінам підхід В. Л. Іноземцева, що стосується фундаментальної трансформації людської

активності. З кінця ХХ століття спостерігається ще одна глобальна господарча трансформація, на зміну панування праці приходять творчість. Таким чином, «перехід від праці до творчої діяльності, що відбувається на психологічному рівні, забезпечує нині більш значущий вплив на всі сторони життя соціального цілого, ніж ті зміни, які знаходяться зазвичай у полі зору економістів і соціологів» [2, с. 456].

На додаток до сказаного вище потрібно відзначити, що багато представників, які розділяють постіндустріальну концепцію, в тому числі В. Л. Іноземцев, називають суспільство, що формується, постеконімічним. Це уявлення вже виходить за межі початкових методологічних обмежень засновників постіндустріалізму і зближується з марксистськими ідеями про завершення економічної суспільної формації. Суть їх зводиться до зменшення ролі і важливості економічної складової та економічних відносин. Іншими словами, економіка у новому суспільстві не буде відігравати вирішальної, актуальної ролі, яку можна спостерігати останні кілька століть. Проте її місце займе інша сфера, пов'язана з духовним розвитком людини, відносини в якій здійснюються на зовсім інших підставах.

Висновок. Підводячи короткий підсумок, можна сказати, що постіндустріальна теорія вкрай масштабна і різноманітна, хоча і має певний методологічний фундамент. Але, як видається, незважаючи на всі її вищезазначені переваги, вона неспроможна абсолютно адекватною та об'єктивно аналізувати глобальні трансформації і сутність нового етапу розвитку глобального господарства.

По-перше, хоча масштаб дослідження постіндустріальної теорії надзвичайно великий, але його вочевидь не достатньо. Трансформації, на нашу думку, відбуваються на більш глибокому рівні розвитку життя, торкаючись самих основ людського існування. Отже, щоб зрозуміти суть цього процесу, потрібен відповідний масштаб і глибина дослідження, що перевершує той, який ми спостерігаємо в постіндустріальній концепції.

По-друге, методологічні принципи постіндустріальної теорії (за рідкісним винятком кількох авторів) такі, що вони розглядають переважно матеріальний аспект глобальних змін, з акцентом на технологічних, економічних, соціально-структурних і політичних трансформаціях. На думку О. Білоуса, «Постіндустріальна революція... яка почалась в останній чверті ХХ століття, фактично ознаменувала перехід до вищого щабля цивілізаційного прогресу... У перспективі вона відкриває шлях до ноосферної стадії розвитку на основі нової якості людського поступу, а не матеріальних (фінансових інтересів)» [14, с. 3]. Однак під час перехідного періоду, зовні, ця революція, виявляється у вигляді глобалізму, тобто системи господарювання, заснованій на пріоритеті глобального капіталу та ринково-капіталістичних відносин. «Перша стадія постіндустріалізму – глобалізм – не забезпечує повної свободи, бо має інші тотальні економічні інтереси. Належність може дати лише вища – ноосферна стадія розвитку цивілізації» [14, с. 5]. Поміж тим, «теорія постіндустріалізму як глобальна методологічна парадигма є науковою основою теорії глобалізму як першої стадії постіндустріальної цивілізації» [14, с. 5]. Тому вона не розкриває найбільш глибокі трансформації.

По-третє, для більшості постіндустріальних досліджень багато новітніх досягнень природничих і суспільних наук ще не стали предметом особливої уваги і глибокого вивчення, а принципи постнекласичного знання – не стали невід'ємною частиною дослідницького апарату. Це призводить до не зовсім адекватного (часто механістичного, одностороннього, виключно об'єктивного) розуміння суті людини і суспільства, а також перспектив їхнього розвитку. Таким чином, постіндустріальна теорія часто відбиває лише зовнішні форми прояву сучасних глобальних трансформацій.

Перелік посилань:

1. Заходякин И. В. *Постиндустриальная экономика – что значит это понятие в современном мире?* [Текст] / Заходякин И. В. // *Креативная экономика*. – 2008. – № 1. – С. 97-100.
2. Иноземцев В. Л. *За пределами экономического общества: Научное издание* [Текст] / В. Л. Иноземцев – М.: «Academia» - «Наука», 1998. – 640 с.
3. Гончаренко О. В. *Постиндустриализация та розвиток національної економіки* [Текст] / О. В. Гончаренко // *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. – 2010. – № 1 (3). Том 2. – С. 59-64.
4. Чухно А. А. *Постиндустриальна економіка: теорія, практика, та їх значення для України* [Текст] / А. А. Чухно – К.: Логос, 2003. – 617 с.
5. Bell D. *The Cultural Contradictions of Capitalism*. – NY.: Basic Books, 1976. –301 p.
6. Иноземцев В. Л. *Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология*. / Под ред. В.Л. Иноземцева – М.: Academia, 1999. – 640 с.

7. Тоффлер Э. *Метаморфозы власти* [Текст] / Тоффлер Э. пер. с англ. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2001. – 669 с.
8. Иноземцев В. Л. *Постиндустриальное хозяйство и постиндустриальное общество (К проблеме социальных тенденций XXI века)* [Текст] / В. Л. Иноземцев // *Общественные науки и современность*. – 2001. – № 3. – С. 140-152.
9. Дракер П. *Посткапиталистическое общество* [Текст] / Дракер П. пер. с англ. // Под ред. В.Л. Иноземцева; *Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология*. – М.: Academia, 1999. – 640 с.
10. Castells M. *The Rise of the Network Society, The Information Age: Economy, Society and Culture Vol. I*. – Cambridge, MA; Oxford, UK: Blackwell. 1996. – 481 p.
11. Осипов Ю. М. *Философия хозяйства. В двух книгах* [Текст] / Осипов Ю.М. – М.: Юристъ, 2001 – 621 с.
12. *Сайт Всемирного банка* [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.worldbank.org
13. Белл Д. *Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования* [Текст] / Пер. с англ. – М.: Academia, 1999. – 956 с.
14. Білоус О. *Глобалізація і нова парадигма глобального постіндустріального розвитку* [Текст] / О. Білоус // *Економічний часопис XXI*. – 2002. – № 10. – С. 3-7.

Стаття надійшла: 22.10.2015 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Бабич Д.В.

УДК 339.9

JEL Classification : F 20 F 42

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНСЬКИМИ КОМПАНІЯМИ

Мамалига О.О., аспірант

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Анотація. Предметом статті є теоретичні положення економічної дипломатії у зовнішньоекономічній діяльності українських компаній. Метою статті є дослідження перспектив удосконалення економічної дипломатії вітчизняними підприємствами. У статті застосовані методи аналізу та синтезу; діалектичний та системно-структурний метод. Стаття висвітлює основні напрямки покращення організації економічної дипломатії підприємства. Ефективність економічної дипломатії забезпечує конкурентні позиції суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на світових ринках, тому активні форми дипломатичного впливу обумовлюють більш суттєві успіхи у цій сфері. Країни, що практикують економічну дипломатію на макрорівні, застосовують політико-адміністративну підтримку вітчизняного експорту, певні заходи для покращення умов доступу національних компаній на зовнішні ринки, цілеспрямований вплив на партнерів із застосуванням фінансових, матеріально-ресурсних, військових та інших важелів тиску. З метою вдосконалення і підвищення ефективності економічної дипломатії українськими компаніями необхідно створити цілісну систему управління зовнішньоекономічними зв'язками, яка б сприяла активному просуванню національних економічних інтересів на глобальному ринку не лише крупного бізнесу, але і малих і середніх підприємств. За результатами дослідження, значно посилилась роль економічної дипломатії у діяльності національних підприємств. Для удосконалення економічної дипломатії на рівні малих та середніх підприємств, необхідна адекватна до умов його роботи структура управління зовнішньоекономічними операціями, що складається з маркетингових, юридичних і фінансових служб. Взаємодія цих служб дає змогу підприємству обрати стратегію виходу на міжнародні ринки, що відповідає його можливостям та інтересам.

Ключові слова: економічна дипломатія, зовнішньоекономічна діяльність, міжнародний ринок, інструменти, міжнародне підприємництво.

PROSPECTS FOR IMPROVEMENT THE ECONOMIC DIPLOMACY BY UKRAINIAN COMPANIES

Olena Mamalyga, Post-graduate

Taras Shevchenko Kyiv National University

Summary. The subject of the article is theoretical principles of economic diplomacy in foreign economic activities of Ukrainian companies. The article studying the prospects of improving economic diplomacy of domestic enterprises. There are the methods of analysis and synthesis; dialectical and system-structural method in the article. The article highlights the main directions of economic diplomacy to improve the organization of the company. The effectiveness of economic diplomacy provides competitive position of economic operators on world markets, as a-